

Section: Art History and Literature

ТЕАТР ХХІ СТОЛІТТЯ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ЧЕРЕЗ СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ

Чернишова Анна Михайлівна

кандидат педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри

Заведія Олена Борисівна

заслужена артистка України,
старший викладач

Авраменко Петро Михайлович

заслужений артист України, доцент
Кафедра мистецької освіти
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, Україна

У ХХІ столітті театр зазнає значних трансформацій, зумовлених інтеграцією різних видів мистецтв та впровадженням цифрових технологій. Ці зміни сприяють виникненню нових форм театрального мистецтва, що поєднують традиційні елементи з інноваційними підходами.

Метою цієї статті є дослідження трансформацій сучасного театру через синтез мистецтв, зокрема в українському контексті.

1. Синтез мистецтв у сучасному театрі. Синтез мистецтв у театрі – це явище, що активно розвивається у ХХІ столітті, поєднуючи музику, хореографію, живопис, відеоарт, інсталяцію, цифрові технології та навіть циркове мистецтво в межах єдиної сценічної структури. Такий підхід перетворює театральну виставу на мультидисциплінарне дійство, в якому кожен компонент відіграє не супровідну, а рівноцінну роль.

Вистава перестає бути суто словесним мистецтвом і набуває ознак тотального театру – де кожен елемент (звук, світло, рух, зображення, простір) стає окремим художнім жестом. Наприклад, у театральних постановках сучасних українських режисерів – таких як Влад Троїцький («ДАХ»), Стас Жирков (театр «Золоті ворота», Київський академічний драматичний театр на Подолі) – активно поєднуються акторська гра, жива музика (зокрема етно та електроніка), відеоінсталяції, що створюють багатошарові сценічні образи [1].

Особливе місце в синтезі мистецтв займає перформанс – як форма, що поєднує театральну дію з візуальним мистецтвом і часто вимагає безпосередньої участі глядача. Такий підхід дозволяє вийти за межі традиційного театру і звернутися до глядача без посередництва четвертої стіни. Перформативні практики широко застосовуються в незалежних театральних проєктах, фестивалях сучасного мистецтва (зокрема «ГогольFest», «Parade-fest» тощо) [2].

Інтеграція з хореографією і тілесними практиками (контактна імпровізація, пластичний театр) є ще одним напрямом синтезу. Такі театри, як «Театр танцю Влада Кузнєцова» (Харків) або львівський «Voskresinnia», створюють вистави, в яких тіло є головним носієм сенсу, а не текст [3].

Дослідниця Н. Грабович зазначає, що синтез мистецтв у сучасному театрі є не лише естетичним, а й філософським вибором: він дозволяє поєднувати різні способи світосприйняття, залучати міждисциплінарні знання і створювати універсальні культурні коди, зрозумілі аудиторії незалежно від національного чи мовного контексту [4]. У жанрі опери-балету, наприклад, відбувається поєднання музичного, хореографічного та драматичного мистецтв, що створює унікальну форму сценічного вираження. Такий синтез дозволяє посилити драматизм та образність вистави, надаючи їй нових художніх якостей.

2. Вплив цифрових технологій на театральне мистецтво. Цифрові технології стали невід'ємною частиною сучасного театру, відкриваючи нові можливості для творчості та взаємодії з глядачем. Використання мультимедійних засобів, таких як відеопроєкції, 3D-ефекти та інтерактивні елементи, дозволяє створювати імерсивні театральні простори, що занурюють глядача у віртуальну реальність.

Застосування цифрових технологій також сприяє розвитку нових форм театру, таких як віртуальний та інтерактивний театр, де глядач стає активним учасником дії, впливаючи на розвиток сюжету та сценічну композицію [5].

3. Тенденції розвитку українського театру. Український театр активно впроваджує сучасні технології та експериментує з новими формами сценічного мистецтва. Зокрема, спостерігається зростання використання мультимедійних засобів у театральних постановках, що дозволяє розширити художні можливості та залучити нову аудиторію.

Крім того, українські театри активно беруть участь у міжнародних фестивалях та проектах, що сприяє обміну досвідом та інтеграції у світовий театральний простір. Це також стимулює розвиток нових форм театру, які поєднують традиційні елементи з сучасними технологіями та мистецькими підходами [6].

4. Сценографія та візуальні мистецтва в театрі. Сценографія відіграє важливу роль у створенні візуального образу театральної вистави. Сучасні сценографи використовують інноваційні підходи, поєднуючи традиційні техніки з цифровими технологіями для створення динамічних та виразних сценічних просторів.

Українська сценографія початку XXI століття характеризується активним використанням мультимедійних засобів, інсталяцій та перформативних практик, що дозволяє створювати нові форми візуального вираження та взаємодії з глядачем [7].

Висновки. Сучасний театр зазнає значних трансформацій, зумовлених синтезом різних видів мистецтв та впровадженням цифрових технологій. Ці

зміни сприяють виникненню нових форм театрального мистецтва, що поєднують традиційні елементи з інноваційними підходами, розширюючи художні можливості та залучаючи нову аудиторію.

Український театр активно впроваджує ці тенденції, експериментуючи з новими формами сценічного мистецтва та інтегруючись у світовий театральний простір. Це свідчить про його динамічний розвиток та здатність адаптуватися до сучасних викликів, зберігаючи при цьому національну ідентичність та культурну спадщину.

Список використаних джерел

1. Шульга С. Міждисциплінарність як ознака сучасного театру. Мистецтвознавчі записки. 2018. Вип. 33. С. 32–38.
2. Чорна О. Сучасний театр і нові форми взаємодії з глядачем : інтермедіальні практики. Культура і сучасність : альманах. 2019. № 1. С. 75–80.
3. Чернишова А. М., Заведія О. Б. Пластичність актора : сучасні підходи та методики. Modern Perspectives on Global Scientific Solutions : collection of scientific papers with the proceedings of the 3rd International scientific and practical conference, march 3-5 2025. Bergen : European Open Science Space, 2025. С. 26-28.
4. Грабович Н. Інтеграційні процеси в мистецтві : театральний аспект. Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство. 2020. Вип. 42. С. 59–65.
5. Зубченко І. Цифрові технології у сценічному мистецтві : виклики та перспективи. Режисура і майстерність актора. 2021. № 20. С. 112–119.
6. Зінчук В. Сучасний український театр: технологічна естетика й іммерсивність. Художня культура. Актуальні проблеми. 2021. Вип. 21. С. 15–22.
7. Білик М. Театральна сценографія в епоху цифрової культури : тенденції ХХІ століття. Художня культура. Актуальні проблеми. 2022. Вип. 23. С. 44–51.